

РЕВИТАЛИЗАЦИЈА КОМПЛЕКСА ЈУГОСЛОВЕНСКЕ КРЗНАРЕ У ИНЂИЈИ -
"кВАРТ"

REVITALIZATION OF THE YUGOSLAV FUR FACTORY IN INDJIJA - "kvART"

Сандра Врекић, Факултет техничких наука, Нови Сад

Област – АРХИТЕКТУРА

Кратак садржај – Рад се бави ревитализацијом индустријског комплекса крзнаре у Инђији кроз уметност и културу с циљем указивања на значај индустријске баштине у мањим локалним заједницама. Кроз очување објеката индустријске прошлости и формирањем нове структуре остварен је синергијски баланс између старог и новог - индустријски објекти као симбол индустријске прошлости, а нова структура као симбол нове функције објекта. Решење је квалитетно инкорпорирано на изабраној локацији где заједно са објектима који га окружују формира снажну архитектонску целину. На тај начин се овај комплекс активира и има потенцијал да постане значајно место културе, уметности и социјализације у Инђији.

Кључне речи: Ревитализација, пренамена, индустријско наслеђе, креативна индустрија

Abstract – The paper deals with the revitalization of the industrial complex of furs factory in Indjija through art and culture with the aim of pointing out the importance of industrial heritage in smaller local communities. Through the preservation of the objects of the industrial past and the formation of a new structure, a synergetic balance between the old and the new has been achieved - industrial buildings as a symbol of the industrial past, and a new structure as a symbol of the new function of the complex. The solution is well incorporated in the selected location, where together with the buildings that surround it, it forms a strong architectural whole. In that way, this complex is activated and has the potential to become an important place of culture, art and socialization in Indjija.

Keywords: Revitalization, conversion, industrial heritage, creative industry

1. УВОД

Индустријска ера донела је низ великих промена које не само да су утицале на процесе рада, већ и на целокупан начин живота људи.

Она представља значајну прекретницу у историји човечанства и увод у савремено доба.

Прилагођавање новонасталим променама захтевало је увођење нових начина пројектовања услед чега су развијене нове архитектонске типологије објеката.

НАПОМЕНА:

Овај рад проистекао је из мастер рада чији ментор је био др Ивана Мишкељин, доцент.

Они данас представљају богато индустријско наслеђе. Међутим услед константног технолошког развоја и савременог начина живота, многи од индустријских објеката имају проблема да испрате све захтеве модерног друштва.

Многи комплекси фабрика и индустријских четврти су услед губитка својих првобитних функција постали девастирана и неадекватно коришћена места. Како је њихов опстанак доведен у питање, све већа пажња се усмерава ка препознавању њиховог развојног потенцијала, у циљу заштите и обнове историјских, културних и просторних квалитета индустријских објеката.

Ревитализација се препознаје као једна од могућих метода њихове обнове и заштите и ефикасно решење у смањењу ширења урбане средине.

Обновљени објекти представљају просторе погодне за различите намене и тако пружају прилику индустријском наслеђу да постане покретач економског, културног и друштвеног развоја и генератор обнове колективног идентитета многих локалних заједница.

У свету су последњих година препознати развојни потенцијали и значај индустријских објеката. Међутим, у Србији се и даље не препознају као значајни део културног наслеђа и могућег покретача просперитета локалних заједница. Стога ће се овај рад и бавити ревитализацијом индустријског објекта на мањем локалном нивоу.

2. ИНДУСТРИЈСКО НАСЛЕЂЕ

Да би се неки индустријски објекат или артефакт категорисао као индустријско наслеђе потребно је да поседује вредност јер је обележио неки простор или друштво у одређеном периоду, било архитектонском, друштвеном, технолошком или историјском смислу" [1]. Индустријско наслеђе чине остаци индустријске културе од историјске, техничке, научне, друштвене или архитектонске вредности.

Под индустријским наслеђем подразумевају се најразноврснија материјална и нематеријална добра: објекти, машине, радионице, млинови, фабрике, рудници, магацини, саобраћајна и енергетска инфраструктура, као и места повезана са индустријом, попут стамбених, верских и образовних објеката [2].

2.1. Значај индустријског наслеђа

Пракса заштите, очувања, управљања и коришћења индустријске баштине у Европи започета је крајем

20. века. Многи evропски градови су на успешан и одржив начин решили проблем многих девастираних и неискоришћених индустријских простора чиме су подстакли очување њиховог идентитета и друштвено-економски просперитет. Бројни напуштени и девастирани индустријски простори у Србији припадају делу индустријског наслеђа Србије и представљају интегрални део културног наслеђа и идентитета наше заједнице. У ширем контексту индустријску баштину Србије можемо посматрати као део evропског културног наслеђа.

Према *ПССН*-повељи Међународног комитета за конверзацију индустријског наслеђа (*The Nizhny Tagil Charter for the Industrial Heritage*) из 2003. године вредност индустријског наслеђа препознаје се као материјално сведочанство развоја цивилизације са трајним и дубоким историјским последицама, чији мотиви за заштиту треба да буду засновани на универзалним вредностима, а не на посебности јединствених локалитета.

Према томе, вредност индустријског наслеђа можемо посматрати на неколико нивоа: историјски, технолошки, архитектонски и друштвени. Све ове вредности су утицале на формирање идентитета заједница који код многих управо лежи у индустријској прошлости па се стога приступање валоризацији чини неопходним у циљу препознавања потенцијала и могућности поновног коришћења индустријског објекта чиме би се спречио њихов нестанак.

3. РЕВИТАЛИЗАЦИЈА

Нов начин живота и нове потребе друштва услед константних промена изазваних технолошким развојем утицали су да се градови данас суочавају са озбиљним проблемима везаним за нестанак и деградацију индустријских зона. У централним језгрим градова, често веома вредне локације и велике површине заузимају некадашњи индустријски објекти који због свог лошег тренутног стања репрезентују ругло града како у визуелном тако и у еколошком смислу. Поред поражавајуће слике коју такви објекти шаљу, код становника се често јавља осећај несигурности у њиховој близини. Идентификација са наслеђем које је обликовало град у одређеном временском тренутку полако нестаје због немогућности њиховог прилагођавања новим захтевима савременог друштва. Решавање ових економских, еколошких и друштвено-културолошких проблема је могуће уочавањем многоструког потенцијала индустријског наслеђа. У складу са принципима одрживог развоја, могуће је његово очување кроз обнову, регенерацију и укључење у савремене токове живота.

Ревитализација управо представља методу која на најефикаснији начин може обезбедити заштиту градитељског наслеђа. Процес ревитализације обухвата целовиту обнову и оживљавање материјалних и духовних вредности објеката.

Користи се за враћање првобитне функције грађевинама које су је временом изгубиле, али и онда када је због савремених услова живота потребно извршити промену функције примерено споменској вредност. Комплексна је метода која може обухватити све техничке поступке којима се делује на

градитељско наслеђе у циљу заштите и презентације [3].

У склопу адаптивне пренамене - процеса прилагођавања напуштених и неповољно искоришћених објеката за даљу употребу, ревитализација се односи на поступак коришћења старог градитељског земљишта или грађевине потпуно другачије функције од првобитно предвиђене. Дати поступак продужава век трајања старим и запуштеним просторима дајући им нови идентитет и квалитет кроз нове намене. Код оваквог вида обнове, унутрашњост и спољашност објекта се адаптирају тако да старо диктира форму новог. Имплементирањем нових функција у већ постојеће архитектонске структуре умањују се енергетски и финансијски трошкови, као и грађевински отпад који би настао рушењем старог и зидањем новог објекта. Поред очувања и продужења века трајања објекта, адаптацијом се побољшавају квалитет и карактер његовог окружења.

4. ПРОЈЕКАТ РЕВИТАЛИЗАЦИЈЕ КОМПЛЕКСА ЈУГОСЛОВЕНСКЕ КРЗНАРЕ - " КВАРТ "

Индустријски комплекс Југословенске крзнаре налази се у општини Инђија. Некадашњи гигант чинио је окосницу индустријског развоја Инђије и од великог је друштвено - историјског значаја за локално становништво. Полазна тачка пројекта ревитализације комплекса крзнаре подразумевала је разумевање контекста локације: истраживање њене историје, утицаја крзнаре на друштво као и анализе локације, постојећег стања и деградације. Након спроведених анализа и студија случаја приступљено је изради пројекта ревитализације датог подручја.

4.1. Концепт ревитализације

Основна идеја пројекта ревитализације заснива се на обнови комплекса крзнаре кроз стварање културне и креативне четврти која ће привући становнике Инђије, нарочито надарене и младе људе којима ће бити дата могућност да негују и развијају своје таленте, размењују идеје и да се презентују широј јавности.

У складу са тим концептуално решење је обухватало стварање јединственог, атрактивног и вишенаменског простора који ће постати ново место културе, уметности, образовања и социјализације. Реализација квалитетног простора изускивала је промишљеност приликом одабира задржавања и уклањања објеката унутар блока. У настојању да се поспешу регулација и организација простора, предвиђено је уклањање појединих структура. Реорганизацијом, површине унутарблоковског простора су „продисале“ и самим тим пружиле могућност остваривања њиховог потпуног потенцијала.

Једна од њих је површина коју окружују и дефинишу некадашњи индустријски објекти. Дати простор има квалитет да постане жижна тачка обновљеног комплекса. Планирано је постављање лагане, једноставне структуре која ће бити у супротности са масивношћу окружујућих објеката.

Са друге стране, форма структуре би се надовезала и испратила кровне равни постојећих објеката - нова структура као покретач свега, блиско повезана и проткана са старом. Интерполацијом новог у старо на

овај начин представља нову структуру као сведока нове намене комплекса поштујући историјске вредности крзнаре као сведока индустријских времена. Њиховим прожимањем остварује се јединство кроз различитости.

Обнова сачуваних објеката планирана је у виду задржавања њихових габарита, реорганизације унутрашњости у складу са новом наменом и обнова и модификација фасадног омотача.

Отвори на фасади ће бити сагласни са наменом просторије у којој се налазе. Спољашњи зидови од опеке биће сачувани. Међутим како би се обезбедила добра енергетска ефикасност објеката предвиђена је њихова заштита. Она ће бити у виду облога које представљају имитацију старе опеке како би се на тај начин сачувао индустријски израз фасаде - меморија као асоцијација.

Стварању пријатније атмосфере и оплемењавању простора допринеће пејзажно и партерно уређење. Задржавање велике зелене површине захтева њено преобликовање усклађено са партерним уређењем слободних површина.

Унутар целог комплекса испланирано је увођење нових врста вегетације. Интеграцијом зеленила и зелених површина са комплексом остварује се хармонија између архитектуре и природе што доприноси квалитету амбијенталности целине.

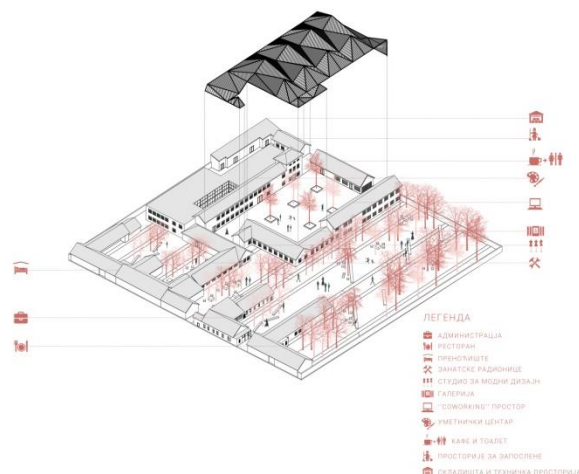
4.2. Пренамена објеката комплекса крзнарске индустрије

У складу са обновом индустријског комплекса крзнаре у креативну и културну четврт, биће дефинисани програмски садржаји објеката. Пренамена овог простора омогућиће свим становницима Инђије, а највише младим људима да се развијају кроз уметност и културу. Стога ће овај простор бити прилагођен сектору културе и уметности. Специфични програм и задовољење потреба будућих корисника изускивала је појаву разноврсних садржаја унутар комплекса. Због имплементације нових садржаја у већ постојеће структуре, форма објеката ће диктирати функцију. (Слика 1.)

Раподела садржаја унутар комплекса извршена је на основу отворености објеката ка спољним факторима и атмосфери коју стварају. Објекти смештени уз високо фреквентну пешачку зону биће намењени програмима администрације и угоститељства.

Приступна зона са својим садржајима уједно представља баријеру између спољашности и унутрашњости блока. Са друге стране, уз улицу која је колског карактера, смештени су помоћни објекти у виду складишта и просторија намењених запосленима на техничком одржавању и одржавању хигијенских услова комплекса.

Унутрашњост блока одликује се интимном и мирним атмосфером која ће будућим корисницима омогућити пријатан боравак и рад. Размештај садржаја ће зависити од капацитета постојећих структура, услед чега ће сваки објекат имати своју карактеристичну намену. Унутар постојећих објеката формирани су: центар за занате и дизајн текстила, галерија, "coworking" центар, уметнички центар (Слика 2.) и кафе са јавним тоалетом.

Слика 1. Шематски приказ функције комплекса

Слика 2. 3Д приказ амбијента уметничког центра

4.3. Интерполација нове структуре унутрашњег дворишта у постојеће објекте

Унутрашње двориште дефинисано је габаритима објеката унутар блока. Оно представља место које не само да повезује околне објекте већ и приступне правце кретања. Потенцијал ове велике слободне површине управо се огледа у многобројним могућностима његовог коришћења. Првенствено ће да се користи као приступна зона и зона циркулације. Због његове просторности пружа прилику и за организацију многобројних активности попут: конференција, позоришних представа, филмских пројекција, музичких наступа, изложби, преформанса, књижевних вечери итд. Његова прилагодљивост различитим дешавањима одразиће се на стално мењање карактера и амбијенталности. У циљу коришћења унутрашњег дворишта током целе године, независно од годишњих доба, разматрано је о могућностима његовог наткривања. То је изускивало осмишљавање нове структуре која ће се интегрисати са већ постојећим објектима.

Управо је то био најтежи задатак ревитализације крзнаре. Тежило се једноставном, типичном решењу који ће истицати нову функцију комплекса крзнаре, али уједно које ће се уклопити са индустријским карактером објеката. Концепција решења обухватала је постављање надстрешнице по ободу кровних равни окружујућих објеката. Велики распон између објеката захтевао је постављање стубова по средини дворишта ради прихватања оптерећења нове структуре. Стога су по средини постављени елегантни, витки стубови различитих висина.

Форма надстрешнице проистекла је из облика кровних равни околних зграда чиме је испоштован однос са окружењем, а самим тим и са индустријском прошлошћу. Међутим проблем је настао приликом повезивања надстрешнице са кровним равнима приземних објеката. Проблем у тим деловима је решен тако што је надстрешница препуштена преко једне кровне равни спајајући се разделницом крова. Сви ови фактори утицали су да се добије лагана и лепршава структура која ће бити у супротности са масивношћу околних зграда.

Усклађеност између новог и старог остварена је кроз артикулацију форме нове структуре. На овај начин остварено је начело јединства целине кроз различитости.

Визуелни и естетски карактер унутрашњег дворишта је употпуњен увођењем зеленила. Зеленило је смештено у бетонске, квадратне жардињере које су наизменично поређане између стубова. Поред тога што је обогатило простор, зеленило је и физички поделило двориште на зону комуникације и зону централних активности.

Успостављање јединственог, атрактивног и вишенаменог простора доприноси се квалитету, вредности и идентитету читавог комплекса који претендује да постане ново место културне и социјалне интеграције општине Инђије. (Слика 3.)

Слика 3. 3Д приказ амбијента унутрашњег дворишта

5. ЗАКЉУЧАК

Пројекат ревитализације комплекса крзнаре је на адекватан начин одговорио тежњи његове интеграције у савремене токове живота уз очување његове индустријске прошлости. Просторна реорганизација унутрашњости објеката и површина усклађена је са потребама креативне и културне индустрије којој је намењен обновљени комплекс. Нова структура је имплементирана тако да формом прати изграђене објекте, а супротставља им се својом материјализацијом. Она тако постаје симбол нове употребне вредности крзнаре, док сачувани објекти остају као симбол индустријске прошлости.

Прожимање и преклапање новог и старог као и читавог обновљеног комплекса са непосредним окружењем градског центра створио је снажну архитектонску целину.

Поред очувања и заштите, циљ интервенције је био и задовољење потреба корисника активирајући овај простор у значајно место социјализације и културног развоја, унапређујући карактер идентитета града.

Највећи значај пројекта ревитализације комплекса крзнаре у Инђији јесте подизање свести о вредности и потенцијалима индустријског наслеђа уопште, али нарочито у мањим локалним заједницама чији развој може управо бити заснован на њиховој обнови.

6. ЛИТЕРАТУРА

- [1] Драганић А., *Скрипта за наставу, Градитељско наслеђе, обнова и заштита 1*, Нови Сад: Универзитет у Новом Саду, Факултет техничких наука, Департман за архитектуру и урбанизам, 2016/17.
- [2] TICCIH XII International Congress, *The Nizhny Tagil Charter for the Industrial Heritage*, Nizhny Tagil, 2003. Доступно на: <https://ticcih.org/wp-content/uploads/2013/04/NTagilCharter.pdf>
- [3] Куртовић - Фолић Н., Сладић М., *Скрипта за наставу, Градитељско наслеђе, обнова и заштита 2*, Нови Сад: Универзитет у Новом Саду, Факултет техничких наука, Департман за архитектуру и урбанизам, 2016/17.

Кратка биографија:

Сандра Врекић рођена је у Новом Саду 1994. године. Основне академске студије завршила је 2017. године на Факултету техничких наука у Новом Саду, на ком и брани мастер рад 2020. године из студијског програма Архитектура, област Архитектонско и урбанистичко пројектовање.

Контакт: sandravrekić994@gmail.com